

ВІДГУК

офіційного опонента Ліпич Любов Григоровни на дисертацію Теребія
Анатолія Анатолійовича «Імплементация міжнародних стандартів
корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах», представлену
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Істотні зміни у взаємовідносинах між державою, громадськими інституціями та приватними компаніями простежуються в усьому світі. Поряд із економічними чинниками все більшу роль у забезпеченні конкурентоспроможності, досягненні високої продуктивності та прибутковості виробництва починають відігравати неекономічні показники роботи підприємства – рівень соціального забезпечення працівників, розробка та реалізація програм підтримки інтернатів, лікарень та шкіл, запровадження на підприємстві механізму контролю якості, впровадження екологічно безпечних та енергозберігаючих технологій тощо. Особливо помітні зміни відбулися у приватному секторі, який переходить до більш поглиблених стратегічних форм взаємодії як з державою, так і з громадськістю. Поняття корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в повній мірі уособлює цю взаємодію.

Сам термін «корпоративна соціальна відповідальність» уперше був сформульований Генеральним секретарем ООН Кофі Аннаном тільки у 1999 році. Існують декілька визначень цього поняття. Корпоративна соціальна відповідальність означає досягнення комерційного успіху шляхами, що цінують морально-етичні принципи співтовариства й навколишнє середовище. У цілому корпоративна соціальна відповідальність – це політика, яка свідомо і цілеспрямовано обирається компанією для того, щоб не просто існувати та отримувати прибуток, а добровільно робити свій позитивний внесок у розвиток сучасного суспільства. Така політика на теперішній активно запроваджується підприємствами України тому дисертація Теребія А.А. є актуальним та своєчасним дослідженням.

Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами

Подана до захисту дисертація виконана у відповідності до планів науково-дослідної роботи Класичного приватного університету за темами: «Стратегія економічного розвитку в контексті залучення смарт технологій прийняття рішень» (номер державної реєстрації 0121U111281), у межах якої автором досліджено теоретичні підходи до функціонування сучасних підприємств на основі впровадження підходів корпоративної соціальної відповідальності; «Формування механізмів стабілізації функціонування промислових підприємств на засадах антикризового управління» (номер державної реєстрації 0116U000799), в межах якої автором визначено умови імплементації міжнародних стандартів запровадження й оцінювання корпоративної соціальної відповідальності та проаналізовано організаційний механізм реалізації корпоративної соціальної відповідальності в світових корпоративних моделях.

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертації, ступінь їх обґрунтованості і достовірності

В кандидатській дисертації Тересія Анатолія Анатолійовича «Імплементація міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах», подано актуальні наукові положення. Представлені автором висновки та рекомендації, які містяться в роботі повною мірою обґрунтовані, опрацьовані у відповідності з метою і завданням, предметом і об'єктом дослідження, базуються на загальнонаукових положеннях економічної науки і результатах наукових досліджень, їх узагальнень, аналітичному осмисленні праць вітчизняних та зарубіжних вчених, що пов'язаних із запровадженням корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах, особливостями імплементації міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України, вдосконалення екологічних, соціальних, економічних напрямів роботи підприємств України.

Дисертант поставив за мету дослідження теоретичних підходів до проблеми та розробку на цій основі науково-теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо запровадження та оцінювання рівня корпоративної

соціальної відповідальності на підприємствах України.

Об'єкт, предмет та мета роботи науково пов'язані та чітко окреслюють поле дослідження.

Під час роботи над дисертацією використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: індукції, дедукції, аналізу, синтезу (для дослідження на підприємствах економічної сутності та особливостей імплементації міжнародних стандартів запровадження й оцінювання корпоративної соціальної відповідальності); узагальнення та конкретизації (для вдосконалення механізму запровадження корпоративної соціальної відповідальності в Україні), моделювання (для виділення складових соціалізації форм інформаційної безпеки в соціальній корпоративній економіці й суспільно-економічних відносинах); порівняння (під час оцінювання цінності інформаційного продукту); кореляційного аналізу (для виявлення залежності кількості населення в Україні від таких змінних, як кількість осіб, прийнятих до закладів вищої освіти, сукупні витрати домогосподарств за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі, середньомісячна заробітна плата робітників). Застосовано методи вирішення транспортної задачі для оптимізації перевезень вантажів за умови досягнення оптимуму екологізації в логістичних процесах. Також було запроваджено метод ABC-аналізу для визначення номенклатури соціальних груп товарів підприємства.

Інформаційною базою дослідження є документи міжнародних організацій, нормативні й законодавчі акти України, інформація Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, документи Українського союзу промисловців і підприємців, статистичні збірники, що висвітлюють діяльність підприємств харчової промисловості.

Дисертація Тересія А.А. має загальноприйнятну структуру, є обґрунтованою, переконливою, логічно витриманою, що дало можливість автору розкрити зміст проблеми, охарактеризувати її теоретичні й практичні аспекти, зробити висновки та сформулювати пропозиції.

У першому розділі дисертації розглянуто позиції відомих зарубіжних і вітчизняних учених щодо становлення й трансформації терміну «корпоративна соціальна відповідальність». Особливістю цього розділу є наукове положення, що результаті розгляду соціальних, економічних, а також екологічних принципів у всьому світі формується єдина за структурою система КСВ. Необхідність авторського визначення КСВ зумовлена посиленням ролі малих підприємств, підприємств сфери послуг, підприємств фізичних осіб у сучасній економіці та різних видах бізнесу і, відповідно, збільшенням їх участі в екологічних програмах, програмах сталого розвитку.

У другому розділі дисертації подано аналіз світового досвіду реалізації соціальних проєктів і форм їх запровадження в контексті програм корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України.

У третьому розділі дисертації визначено екологічні, соціальні й економічні чинники розвитку корпоративної соціальної відповідальності.

Зроблені автором за матеріалами проведених у дисертації досліджень висновки підсумовують результати виконання поставлених завдань.

В дисертації автором Терещієм А.А. використана велика кількість фахових літературних джерел, наукова спрямованість яких відповідає тематиці дослідження.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 160 сторінках друкованого тексту. Робота містить 40 таблиць на 28 сторінках, 19 рисунків на 15 сторінках. Список використаних джерел включає 190 найменувань.

Отримані автором в дисертації результати є обґрунтованими і достовірними.

Новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Проведений аналіз дисертації та автореферату, дає можливість погодитись з положеннями, які винесені автором на захист на предмет наукової новизни і відображають його особистий внесок, зокрема автором:

удосконалено науковий підхід до проведення дослідження впливу соціальної цінової політики комерційного підприємства на КСВ, який ґрунтується на адаптації методу АВС-аналізу як інструменту аналізу діяльності підприємства торгівлі, що забезпечує формування інформаційної бази переліку товарів у торговельних мережах, які можуть бути придбані представниками середнього класу та соціально незахищеними верствами населення (с. 159 - 169).

Результати висвітлено у публікаціях № 1, 5 автореферату;

удосконалено теоретичні підходи до визначення сутності та форм запровадження корпоративної соціальної відповідальності, які містять у собі такі економічні характеристики, як ведення справедливої торгівлі, правильне сприйняття бізнесу стейкхолдерами, поширена політика сталого управління, що зумовлено збільшенням впливу підприємств сфери послуг в економіці та

надає змогу уточнити визначення КСВ і систематизувати суспільно-громадські пріоритети КСВ (с. 25 - 50).

Результати висвітлено у публікаціях № 2, 4, 7, 10, 11 автореферату;

удосконалено науково-методичні підходи до визначення умов імплементації міжнародних стандартів соціального спрямування та їх інституційного оформлення, що, на відміну від існуючих, визнають інституційним оформленням разом із стандартами ISO й робочі документи міжнародних організацій, секторальні угоди, рамкові угоди, кодекси поведінки, спільні заяви, хартії, неформальні правила та домовленості, що в сукупності надають змогу сторонам корпоративного управління забезпечити багатоваріантність процесу проведення соціального діалогу (с. 111 - 129).

Результати висвітлено у публікаціях № 3, 7, 9 автореферату;

удосконалено механізм реалізації екологічної складової КСВ, який ґрунтується на оптимізації маршрутів перевезення продукції на комерційному підприємстві, що, на відміну від існуючих, забезпечує, по-перше, зниження викидів вуглецю шляхом формування оптимального маршруту з використанням задачі комівояжера та транспортної задачі; по-друге, покращені екологічні умови діяльності підприємства (с. 132 - 159).

Результати висвітлено у публікаціях № 6, 8, 12 автореферату;

удосконалено аналітичний інструментарій визначення значущості комерційних підприємств роздрібної торгівлі для соціалізації економіки країни, що базується на побудові кореляційної матриці, яка: доводить, що показник кількості населення країни не має суттєвої залежності від показників середньомісячної заробітної плати працівників та обороту підприємств роздрібної торгівлі, що свідчить про недостатній рівень прозорості системи оплати праці на підприємствах країни та може бути використаним для вдосконалення діяльності підприємств торгівлі (с. 169 - 178).

Результати висвітлено у публікаціях № 5, 10 автореферату;

необхідно визначити, що в дисертації:

набули подальшого розвитку теоретичні узагальнення щодо механізму реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН, які, на відміну від існуючих, досліджено на основі реалізації Програм «Партнерство заради сталого розвитку», «Програма молодих інноваторів», «ІТ-нація», «SDG Ambition», «Посібник із боротьби з корупцією» та які надали змогу забезпечити повноцінність застосування концепції корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН на підприємствах України (с. 50 - 65).

Результати висвітлено у публікаціях № 4, 7, 9 автореферату;

набули подальшого розвитку процеси документальної систематизації міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності за ознакою впливу на запровадження КСВ на підприємствах України, які містять у собі аналіз таких стандартів, як ISO 26000 «Настанова із соціальної відповідальності», ISO 32210 «Основи сталого фінансування: принципи та керівництво», ISO 32220 «Стале фінансування – основні концепції та ключові ініціативи», ISO 14097 «Управління парниковими газами та пов'язана із цим діяльність», і забезпечують ефективне застосування сукупності стандартів у господарській діяльності підприємств України на засадах екологізації (с. 65 - 81).

Результати висвітлено у публікаціях № 6, 9, 11 автореферату.

Значення результатів дисертаційного дослідження для науки і практики, рекомендації щодо їх подальшого використання

Представлені в дисертації Терещук А.А. результати доведено до рівня конкретних механізмів, заходів і пропозицій та використано в практиці регулювання діяльності корпоративних структур.

Висновки й пропозиції дисертації використано в практичній діяльності ТОВ «ЛОТУС ОЙЛ ТРЕЙДІНГ» у процесі організації діяльності підрозділів підприємства, а також в організації діяльності спеціалізованих структурних підрозділів, які займаються безпосередньо впровадженням логістичних процесів, і в практичних заходах щодо організації перевезень продукції підприємства згідно зі світовими вимогами екологізації автоперевезень (довідка № 014/23 від 07.09.2023). Основні результати та положення дисертації впроваджено безпосередньо в діяльність ТОВ «Магрок», де було надано рекомендації щодо встановлення на підприємстві економічної складової корпоративної соціальної відповідальності на основі запровадження соціальної цінової політики (довідка № 46/23 від 28.08.2023). Результати дисертації використовують у діяльності ООО «ВАЛЮ ТИМБЕР», де наукові розробки покладено в основу організації практичної діяльності підприємства щодо використання методики вибору оптимального способу виходу на фондовий ринок та залучення акціонерного капіталу з переорієнтацією пріоритетів стратегії топ-менеджменту на максимізацію капіталізації компанії (довідка № 09-1 від 04.09.2023).

Матеріали дисертації використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін

«Економіка підприємства», «Менеджмент організації» та «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» (довідка № 172/10-08/19 від 22.03.2023).

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної добросесності

Аналіз тексту дисертації, а також публікації здобувача свідчать про відсутність ознак порушення здобувачем ступеня кандидата економічних наук вимог академічної добросесності. Зокрема, дисертаційна робота містить належні посилання на джерела інформації у випадку використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає прагнення автора надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, використані методики досліджень та інформаційні ресурси.

Дискусійні положення і зауваження

Визначаючи в цілому роботу як ґрунтовну та фахову, вважаю за доцільне і необхідне висловити зауваження та положення дискусійного характеру:

1. Нас сторінці 29 та сторінці 43 роботи автор надає систематизацію підходів до визначення сутності корпоративної соціальної відповідальності вітчизняних науковців та іноземних науковців у вигляді таблиць. Доцільно було б більш ґрунтовно проаналізувати різницю теоретичних підходів вітчизняної наукової школи та іноземних теоретичних досліджень цієї теми.

2. На сторінці 49 дисертації автором представлені стейкхолдери, що зацікавлені в реалізації суспільно-громадських пріоритетів запровадження корпоративної соціальної відповідальності. В тексті роботи не обґрунтовано інтереси цих стейкхолдерів у реалізації соціальної, економічної та екологічної складової КСВ, крім того їх перелік може бути доповнений.

3. На сторінках 56 – 64 автор презентує важливість Глобального договору ООН, але недостатньою мірою аналізує процедури та активність приєднання до цього міжнародного акту корпорацій України.

4. В пункті 1.3 роботи с. 65 – 82 подано систематизацію міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності, які автори розділяють на стандарти соціального, економічного та екологічного характеру, але відсутня таблиця або рисунок, який би більш повно висвітлив цю систематизацію.

5. В п. 2.1 дисертації на сторінках 84 – 88 автор проводить аналіз світового досвіду реалізації соціальних проектів і форм їх запровадження в контексті програм корпоративної соціальної відповідальності на основі спільної участі в цих проектах держави та корпорацій, але в подальшому в роботі не наводяться висновки для підприємств України щодо аналогічного співробітництва.

6. На сторінці 114 представлено таблицю кількості діючих суб'єктів господарювання в Україні у 2010-2022 роках з якої можна побачити зростання кількості суб'єктів господарювання у 2019 – 2021 рр., однак автор лише констатує цей факт без його належного трактування.

7. В п. 3.1 дисертації на стор. 132 – 158 представлено реалізація екологічної складової КСВ на основі оптимізації маршрутів перевезення продукції на підприємстві, однак, не визначено як запровадження цієї моделі вплине на економічні показники роботи підприємства.

8. В п. 3.2 дисертації (стор. 159 - 168) автором зроблено висновки щодо необхідності поповнення асортименту товарів в торгівельних мережах за рахунок соціальних груп товарів, але дисертант не надає пропозиції щодо джерел фінансування такої товарної політики.

Представлені зауваження не зменшують наукової цінності дисертації.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження в опублікованих працях та авторефераті

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 7,2 д. а., з яких особисто автору належать 5,2 д. а., у тому числі: 1 – частина в колективній монографії (0,8 д. а., з яких особисто автору належить 0,5 д. а.), 1 – стаття в іноземному виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Web of Science (1 д. а., з яких особисто автору належить 0,6 д. а.), 4 – статті в наукових фахових виданнях України (загальним обсягом 3,2 д. а., з яких особисто автору належить 2,9 д. а.), 1 – стаття в іншому виданні (загальним обсягом 1,2 д. а., з яких особисто автору належить 0,6 д. а.), 5 – матеріали науково-практичних конференцій (загальним обсягом 1,0 д.а., з яких особисто автору належить 0,9 д. а.).

Аналіз автореферату дисертації доводить, що він є ідентичним за змістом та структурою, у повній мірі відображає основні положення дисертаційної роботи. Таким чином, автором дотримані вимоги МОН України щодо кількості публікацій, повноти опублікованих результатів тим, що містяться в дисертації і виносяться автором на захист, апробованості її

основних положень, ідентичності автореферату і дисертації.

**Загальний висновок по дисертаційній роботі щодо її відповідності
встановленим вимогам.**

Дисертаційна робота Тересія А.А. «Імплементція міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах» представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), є завершеною науковою працею, яка спрямована на вдосконалення імплементції та запровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України. Дисертантом вирішено важливу наукову проблему – імплементції міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах. Теоретичні дослідження і практична спрямованість дисертації, глибина аналізу, отримані наукові результати, рівень подання матеріалу, перелік публікацій віддзеркалюють наявність наукових розробок, які є предметом захисту кандидатської дисертації за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Дисертація Тересія Анатолія Анатолійовича «Імплементція міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах», за масштабністю та глибиною дослідження, рівнем наукової новизни одержаних результатів і їхньою практичною цінністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19.08.2015 р. № 656), що висуваються до дисертацій, а її автор – Тересій Анатолій Анатолійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:
професор кафедри підприємництва
торгівлі та логістики
Луцького національного технічного університету,
д.е.н., професор

Л.Г. Ліпич

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:
Учений секретар
ЛУЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
професор Алла ЗЕМКО

